

SCIENCE AND RELIGION IN DIALOGUE

W dniach 17-23 lipca 2011 odbył się organizowany przez The Faraday Institute for Science and Religion letni kurs *Science and Religion in Dialogue*. Stanowił on kontynuację zapoczątkowanego w 2006 roku cyklu corocznych, otwartych dla naukowców, doktorantów, studentów i absolwentów rozmaitych kierunków studiów, spotkań¹, których uczestnicy mają okazję poznać aktualne problemy, spory i wnioski płynące z debaty między religiami a nauką. Wydarzenie miało miejsce w gościnnych progach Saint Edmund's College Uniwersytetu Cambridge i przyciągnęło prawie czterdziestu uczestników z pięciu kontynentów (z Wysp Brytyjskich, Europy Środkowej i Południowej, Holandii, Norwegii, USA, Kanady, Brazylii, Egiptu, Indii oraz Indonezji).

Kurs przybrał przede wszystkim formę czterech wykładów dziennie, jednak zarezerwowano aż trzydzieści minut na pytania po każdym wykładzie, a codziennie wieczorem odbywał się panel dyskusyjny — autorzy wszystkich prelekcji wygłoszonych w danym dniu odpowiadali na pytania uczestników, nierzadko podsuwając sobie wzajemnie ciekawe spostrzeżenia i uwagi. Taki harmonogram okazał się doskonałą strategią dla grupy uczestników studiujących/specjalizujących się w różnych dziedzinach — od biologii ewolucyjnej i biotechnologii przez nauki społeczne i dziennikarstwo, aż do teologii — ponieważ tematyka kursu była bardzo zróżnicowana. Gdyby zatem nie zapewniono słuchaczom czasu na wyrażenie dociekań i wątpliwości, to laicy mogliby nie zrozumieć danej problematyki, a specjaliści pogłębić czy skrytykować prezentowanych treści.

¹Faraday Institute organizuje również w różnych częściach świata krótsze kursy z tematyki *science & religion* w ciągu całego roku. Pełny spis można znaleźć na stronie internetowej http://www.st-edmunds.cam.ac.uk/faraday/Courses_old.php (dostęp: 6 IX 2011).

Swoją wiedzę i przemyśleniami dzieliło się z uczestnikami szesnastu wykładowców z Europy Zachodniej, USA i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Prelekcje zgrupowano w bloki tematyczne:

- Historyczne i filozoficzne interakcje między nauką a religią.
- Fizyka i wiara.
- Biologia i ewolucja.
- Mózg.
- Etyczne wyzwania we współczesnej nauce.

Prof. Ian Hutchinson z prestiżowego Massachusetts Institute of Technology otworzył kurs próbą odparcia scjentyzmu „nowych ateistów” i przypomnieniem, że słowa „nauka” nie wolno ideologizować. Oksfordczyk dr Allan Chapman, autor wielu książek o historii nauki, wyjaśniał, jak rodziła się oświeceniowa mitologia naukowego sekularyzmu i jaki miała wpływ na darwinizm oraz postrzeganie religii i chrześcijańskich uczonych. Wielkie zainteresowanie wzbudziły dwa wykłady prof. Nidhala Guessouma, pracownika American University of Sharjah (ZEA), który podjął się zadania obalenia stereotypów dotyczących stosunku islamu do nauki i technologii. Opowiedział on o historycznej tradycji muzułmańskiej filozofii i teologii nauki, o współczesnych szkołach i opiniach teologów oraz o promocji islamu w Internecie i nowoczesnych technologiach jako narzędziach ortodoksyjnej praktyki muzułmanina. Nieco kontrowersji związanych z użyciem narzędzi logicznych i statystycznych wywołała prelekcja prof. Tima O’Connor z Indiana University dotycząca kosmicznego dostrojenia (*fine-tuning*).

Jeśli chodzi o tematykę biologiczną, najbardziej interesujące problemy poruszył dr David Lahti z City University of New York. Zadawał on sobie pytania o genetyczne uwarunkowanie zachowań oraz o ewolucję religii. Szczególnie w pierwszym temacie przedstawił wiele wyników poprawnych metodologicznie badań i wykazał się głęboką znajomością zarówno biologii, jak i filozofii moralności. Wiele frapujących zagadnień poruszyli znawcy mózgu i umysłu, pytając np. na ile

trafna jest metafora mózgu jako maszyny (prof. Peter Clarke, Uniwersytet w Lozannie) oraz jakie miejsce w badaniach i światopoglądzie naukowym zajmuje wolna wola (ponownie prof. Tim O'Connor). Na pochwałę zasłużył bardzo rzeczowy referat ks. dr. Alasdaira Colesa, neurologa z Uniwersytetu Cambridge, zatytułowany „Neuroobrazowanie a doświadczenie religijne”.

Ostatni dzień organizatorzy postanowili poświęcić tematyce etycznej. Prof. Ted Peters, przedstawiciel Pacific Lutheran Theological Seminary, poruszył kwestię ludzkiego dążenia do udoskonalania własnej kondycji i podał etyczne oraz teologiczne implikacje transhumanizmu i bionanotechnologii. Prof. John Wyatt, pracownik University College w Londynie i praktykujący neonatolog, naświetlał problemy graniczne ludzkiej egzystencji — próby definiowania osoby i etykę zabijania w medycynie. Kurs zamknął ks. Dave Bookless, działacz międzywyznaniowej organizacji ekologicznej *A Rocha*², który przekonywał w swoim referacie, że zrównoważony rozwój, etyczne traktowanie zwierząt, ochrona ginących gatunków czy też oczyszczanie własnej okolicy powinny być istotnym przedmiotem troski człowieka wierzącego.

Uczestnicy mieli możliwość uczestniczenia w wycieczkach, które odsłaniały bogatą historię naukową miasta Cambridge. W czasie pierwszej z nich, idąc szlakiem college'ów i laboratoriów, można było dowiedzieć się, w których college'ach wykładali nobliści, jakie były kwestie sporne między kupcami a uniwersytetem w pierwszych stuleciach jego istnienia, jakie są tradycyjne zwyczaje i zabawy studentów, w którym pubie Watson i Crick podzielili się odkryciem DNA oraz gdzie mieszkał w czasie studiów Książę Karol. Druga wycieczka wiodła wprost do ogromnej biblioteki uniwersyteckiej, gdzie uczestnicy *Science and Religion in Dialogue* mieli okazję zobaczyć rękopisy Karola Darwina oraz należące do niego książki i rysunki, jak również porozmawiać z członkami zespołu badawczego pracującego nad edycją i wydaniem kilkudziesięciu tomów korespondencji Darwina z jego współczesnymi. Celem trzeciej trasy było Whipple Museum of the History of Science, którego

²Więcej o tej organizacji można dowiedzieć się na stronie internetowej www.arocha.org

kolekcje składają się m.in. z przyrządów optycznych i akustycznych, modeli dydaktycznych, urządzeń obliczeniowych i astronomicznych, kompasów oraz artefaktów związanych z badaniami nad promieniami Roentgena i próżnią.

Między wykładawcami i słuchaczami panowała przyjazna i dość swobodna atmosfera, nastawienie na dialog. Mimo — zdawałoby się przepastnych — różnic wieku i szczebli naukowej kariery między uczestnikami nie brakowało okazji do rozmów dzięki wspólnym posiłkom. Każdy mógł czuć się dobrze niezależnie od pochodzenia i wyznania. Nad wszystkim czuwał ks. dr Rodney Holder, a organizacyjną stroną zajmowały się niezwykle sprawnie i uprzejmie dr Zo, Binns i pani Polly Stanton. Faraday Institute z pewnością przyczynia się do promowania nauki, ułatwia rozumienie problemów metanaukowych oraz interdyscyplinarnych, buduje dialog między religiami a nauką, a także tworzy międzynarodową platformę spotkań i kontaktów.

Justyna Figas